

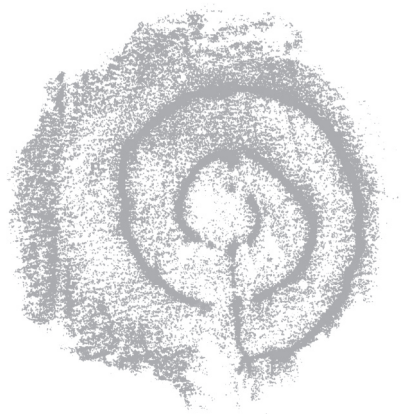


# RELIGIA – SYSTEM – EWOLUCJA

redakcja Izabela Trzcińska

# **RELIGIA – SYSTEM – EWOLUCJA**

# RELIGIA – SYSTEM – EWOLUCJA



redakcja Izabela Trzcińska

Redakcja naukowa: Izabela Trzcińska

Recenzja: dr hab. Piotr Mróz

Praca zrealizowana w ramach grantu 2 H01H 034 25

© Copyright by Zakład Wydawniczy »NOMOS«

Redakcja wydawnicza: Kasper Świerzowski

Redakcja techniczna: Dariusz Piskulak

II korekta: Magdalena Pawłowicz

Projekt okładki: Joanna Tokarczyk

Na okładce wykorzystano rysunek Macieja Trzcińskiego

ISBN 83-60490-07-4

KRAKÓW 2006

Zakład Wydawniczy »NOMOS«

31-208 Kraków, ul. Kluczborska 25/3u

tel./fax (12) 626 19 21

e-mail: [biuro@nomos.pl](mailto:biuro@nomos.pl)

[www.nomos.pl](http://www.nomos.pl)

Druk: Technet Sp. z o.o. & za-pis

## SPIS TREŚCI

Izabela Trzcińska, Wprowadzenie .....	7
Beata Szymańska, Andrzej Wierciński — uczony, mag, czarodziej .....	9
Roman Galar, Zniecierpliwienie i polaryzacja w procesach rozwoju .....	15
Łukasz Trzciński, Wróżba — Przepowiednia — Wyrocznia .....	29
Elżbieta Wnuk-Lisowska, Systemy mantyczne w islamie .....	39
Marta Kudelska, Magiczny rytuał poczęcia w Brihadaranjakopanisad ...	51
Andrzej Szyjewski, Zanik (uwiad) bogów w mitach celtyckich .....	69
Arkadiusz Sołtysiak, Drzewo Kosmiczne i inicjacja władców III dynastii z Ur .....	87
Arnold Lebeuf, Wiek Mojżeszowy .....	97
Izabela Trzcińska, Sztuka Kabały według Johanna Reuchlina .....	107
Tomasz Sikora, Zagadnienie homofonii .....	121
Mateusz Wierciński, Kainowo-nimrodyczne ścieżki kultury, czyli zarys koncepcji „rewolucji magicznej” w okresie neolitu przedceramicznego .....	131
Mirosław Piróg, Idea jedności wiedzy a antropologia ogólna .....	151
Krzysztof Pawłowski, Ujarmianie mocy węzowej .....	161



## WPROWADZENIE

Profesor Andrzej Wierciński (1930–2003) był człowiekiem, którego interesowało wszystko. Różnorodne tematy i dyscypliny, w obrębie których poruszał się z wielką swobodą, stawały się przedmiotem jego kolejnych studiów. Ciągłe poszukiwał nowych metod badawczych po to, by lepiej zrozumieć kondycję człowieka, a tym samym ukryty sens świata. Zgromadzeni wokół Niego uczestniczyliśmy w tych poszukiwaniach, które jednocześnie stawały się dla nas wyzwaniem i inspiracją. Z pewnością stworzył on szkołę myślenia, w której liczyło się niekonwencjonalne mierzenie się z problemem, analiza przeszłości, ale i próby konstruowania precyzyjnych modeli przyszłości. Profesor zajmował się twórczym potencjałem człowieka i w swoich badaniach dawał żywy przykład możliwie wszechstronnego podejścia do nauki. Ten krąg wymiany myśli, którego centrum stanowił, był odzwierciedleniem dobrze znanej uniwersyteckiej tradycji, wedle której ludzie zainteresowani wiedzą gromadzą się wokół jednego wybitnego człowieka i pomimo że tak stworzone środowisko stanowi dość swobodną grupę, w której brak sformalizowanych relacji, a ludzie ciągle przychodzą i odchodzą, to jednak właśnie w tej otwartości tkwią prawdziwie twórcze możliwości.

Artykuły, które weszły w skład niniejszej książki, zostały napisane przez przyjaciół i uczniów Profesora Wiercińskiego. Spotykaliśmy się przede wszystkim na krakowskich wykładach, ale także na kieleckich konferencjach oraz warszawskich seminariach. Zakres problemów poruszanych w trakcie tych zebrań był niezwykle szeroki. Profesor nikomu nie narzucał własnych tematów, chociaż wielu Jego słuchaczy chętnie podejmowało w swoich badaniach poruszaną w nich tematykę. Ponadto interesował się problemami, które znajdowali inni. Ponieważ zainteresowania Profesora, jak wspomniałam, były bardzo różnorodne, to ta różnorodność — nazywana przez niego multidyscyplinarnością — odzwierciedliła się w prezentowanym tomie.

Zamierzeniem niniejszej książki jest próba przedstawienia sposobu, w jaki — w czas nieobecności Profesora — Jego metody pracy i pomysły stanowią inspirację dla naszych badań. Niezależnie od wspomnianej różnorodności, w prezentowanych artykułach pojawia się bowiem pewien wspólny rys, a mianowicie we wszystkich znalazła się próba analizy określonej sytuacji w odniesieniu do jakiejś dawnej lub zupełnie nowej cywilizacji. Jednakże ta analiza nie jest wyłącznie zestawianiem i rozważaniem szczegółów, ale próbą całościowego ujęcia badanego problemu, które ma prowadzić do pewnych wniosków ogólnych, wykraczających poza wąsko zakreślone ramy omawianego tematu. W takim ujęciu analiza i synteza uzupełniają

ją się i, co więcej, są wzajemnie konieczne. W przekonaniu autorów dopiero takie całościowe podejście gwarantuje właściwy sposób badawczego poszukiwania. W zamieszczonych tekstach jest też widoczna próba przedstawienia pewnego procesu — cywilizacja i krąg kulturowy są nieustannym działaniem się i transformacją. Jak mawiał Andrzej Wierciński — „nawet piekło ewoluuje”. Jeżeli więc ze względu na zachowanie procedur obiektywizmu w nauce konieczne jest poszukiwanie jakiegoś modelu, to trzeba cały czas mieć na względzie fakt, że ów model jest prawdziwy jedynie wówczas, kiedy jest w nim miejsce na wykazanie zmiany. Z drugiej strony te przemiany są zapewne najbardziej kłopotliwym, ale i najbardziej fascynującym przedmiotem badań. Ta stała oscylacja: od ustalenia modelu — do zasady jego przekształcenia, jest wyraźnie widoczna w prezentowanych tekstach. Określa je paradygmat systemowy.

Znakomitym wprowadzeniem do książki jest tekst prof. Beaty Aleksandrowicz-Szymańskiej mówiący o postaci Profesora. Trzeba tu dodać, że rozważania filozoficzne profesora Szymańskiej Andrzej Wierciński szczególnie sobie cenił. Następny artykułem jest paradygmatyczne dla całego zbioru przedstawianych prac omówienie koncepcji ewolucji systemów w oryginalnym, szeroko dyskutowanym i wykorzystywanym w gronie autorów książki, ujęciu profesora Romana Galara. Artykuł Łukasza Trzcińskiego związany z problemem predykcji, ze względu na swój ogólny, teoretyczny charakter, stanowić może dobre przejście pomiędzy systemowym ujęciem problemu zmiany, a szczegółowym zastosowaniem. Ustalenia bowiem dotyczące kwestii wróżby, wyroczni i przepowiedni mogą mieć odniesienie do rozważań nad następnym tekstem. Jest nim artykuł Elżbiety Wnuk-Lisowskiej poświęcony mantycznej praktyce w islamie. Następne trzy szkice: Andrzeja Szyjewskiego poświęcony zanikowi bogów w mitach celtyckich, Marty Kudelskiej o magicznym upanisadowym rytuale poczęcia oraz Arkadiusza Sołtysiaka o władcach z Ur mają podobny, religioznawczy charakter.

Następne cztery artykuły bezpośrednio lub w tle nawiązują do Kabały, która stanowiła absolutną pasję Profesora Wiercińskiego. Arnold Lebeuf zajął się zagadnieniem astronomicznych zagadek zawartych w wybranych fragmentach biblijnych, Izabela Trzcińska przedstawiła postać Reuchlina, jednego z chrześcijańskich kabalistów, Tomasz Sikora naszkicował naukowe odniesienia do kwestii metod Kabały, zaś Mateusz Wierciński pokazał, w jaki sposób niektóre z metod kabalistycznych można zastosować do badań nad konkretnym materiałem etnograficznym.

Zamykają książkę dwa artykuły: Mirosława Piróga, w którym w jasny i precyzyjny sposób przedstawiono zalety i niedostatki koncepcji konsilencji Wilsona, oraz Krzysztofa Pawłowskiego, w którym autor, w formie pewnego rodzaju manifestu, posługując się terminologią Profesora Wiercińskiego, prezentuje wnioski z własnych przemyśleń nad zagrożeniami cywilizacyjnymi, nad istotą postępu i naturą religii.

Mam nadzieję, że krąg przyjaciół Profesora nie zakończy na tym swych badań inspirowanych Jego myślą.